

i provodi postupak (specimen processus matrimonialis). Na kraju je dodano dobro stvarno kazalo (index analytico-alphabeticus). Po svemu se vidi, da je ovu korisnu knjižicu napisao vješt praktičar i ona će dobro poslužiti svima onima, koji moraju poznavati kanonski parnični postupak u bračnim parnicama, napose onima koji rade kod biskupijskih ženidbenih sudova.

H.

Gröber Dr. Konrad, Erzbischof: Handbuch der religiösen Gegenwartsfragen. Mit Empfehlung des deutschen Gesamtepiskopates, Freiburg i. B. 1937, 8°, str. VI + 671, RM ?

Knjiga je nastala pod dojmom najnovijih kulturno-vjerskih poteškoća što ih moderna Njemačka proživljava. Pitanje obrane katolicizma i osnovnih kršćanskih pojmova u toj zemlji pred navalom rafiniranog nekulturnog pokreta, koji zadržaje kršćansko ime, a radikalno potkapa temelje kršćanstva, diktiralo je izradbu jedne knjige, gdje su svi osnovni pojmovi iscrpno, dokumentarno, pregledno i solidno obrađeni, bez polemične note i bez svake posebne oštine. Pozitivno izlaganje, mirno i dostojanstveno, vođeno i nošeno ljubavlju prema narodu, dotiče se svih pitanja koja zasijecaju u život: Crkva, vjera, sakramenti, svećenstvo, narod, duša, sudbina, sv. Pismo, grijeh, poganstvo, mistika, dogma, politika, škola i t. d. Svakom je članku na koncu dodana najnovija literatura isključivo dakako na njemačkom jeziku.

Knjiga predstavlja u neku ruku jedan priručni leksikon određenih pitanja, ima za naše vrijeme neosporno veliku vrijednost i može se samo najtoplije preporučiti.

A. Ž.

Przywara Erich: Deus semper major, Theologie der Exerzitien I. Anima Christi, Annotationen, Fundament, Erste Woche (XV + 256 S.) Grossoktav, Freiburg im Breisgau 1938.

Dosadašnji komentari »Duhovnih Vježba« svetog Ignacija zadovoljili su se većinom literalnim tumačenjem pojedinih riječi i asketskim razlaganjem teksta. Revnoj inicijativi Oca Watrigant imamo u novije vrijeme zahvaliti osnutak čitavih biblioteka, koje većinom promiču praktički duhovni život na temelju dragocjenih naputaka Ignacijevih.

U ovom novom, dosta omašnom i na tri sveska proračunanom djelu Przywara je pokrenuo teologiju egzercicija ili bogoslovni komentar njihov na temelju riječi Božje. Tako se tekst egzercicija i riječ Božja međusobno osvjetljuju i vode egzercitanta do sve dubljeg shvaćanja mističkoga Krista i kršćanske savršenosti. S toga gledišta ovaj je spis posve originalan, jedini svoje vrste i svoga kova. Pisac je započeo ovo djelo 6. svibnja 1933. i dovršio prvi svezak 19. veljače 1938.

Natpis »Deus semper major« potječe od sv. Augustina (in Ps. 62, 16) i znači: kolikogod mi kršćanski pregaoci rasli u Bogu, Bog je vazda veći. Velika je vrlina ovog bogoslovnog komentara egzercicija, što se autor drži jednostavnog rasporeda, koji je za prvi svezak označen u podnaslovu: »Anima Christi«, bilješke, temelj, prvi tjedan. Ali se ne može tajiti: Dosta je težak moderni slog i neobični, često za obične smrtnike enigmatski

način pisanja, kao što u drugim spisima autorovim, tako i u ovome djelu. I ta poteškoća raste, kad se češće moramo pitati: »Kako bi se, recimo, neobični apsolutni genitiv: »Mach mich heil: geheilter Wunde der Sünde. geheilten Blutes des Opfers« mogao izraziti na hrvatskom ili drugom modernom jeziku (st. 5 dolje)?« Za nas novajlije, nevjeste tom modernom slogu, teško je također potpuno razumjeti kratko odsječene izreke: »Opfer ist offenste Wunde. Sünde wird im Opfer in den Leib Christi geheilt. Leib Christi ist das Heil — sein: s a l v a m e. So ist es die heile Ganzheit: Geist und Fleisch, Gott und Geschöpf eins im »Haupt und Leib Ein Christus«, in jedem seiner Glieder, in jedem Leben und Wirken dieser Glieder... (ibid)«.

Kraj svega toga i mi, koji smo daleko od kovačnice toga modernog jezika, ne možemo se posve oteti jezgrovitim mislima, što nam ih ovaj pisac pod dosta tvrdom korom prikazuje.

1. Posve je pravo, što autor iza kratkog uvoda nekoliko strana posvećuje krasnoj molitvi »Dušo Kristova« (str. 5—10). Istina je, ta stara molitvica ne potječe od sv. Ignacija. On ju je ipak osobito volio kao adekvatan izraz svog nutarnjeg raspoloženja u vrijeme svojih prvih duhovnih vježba u Manrezi. Zato je također otišao sve žarke uzdisaje svoje pobožnosti na čelu knjižice »Duhovnih Vježba« i ponovno u toj knjižici potiče egzercitanta, da se posluži tom molitvicom u razgovoru s Isusom pri koncu meditacije. Ta srdačna molitva donekle je nalik na naše pučke zazive »Zdravo Tijelo Isusovo...« s tom razlikom, što su ovi zazivi više pjesnička jezgra soteriološke dogmatike, dok stihovi »Dušo Kristova...« odišu osobito mističkim jedinstvom Krista Gospodina sa pojedinim vjernicima. S toga ih gledišta shvaća također O. Przywara u svojem razmjerno kratkom, ali užganom komentaru te molitve. Razdijelio je tu molitvicu na tri dijela. Prvi se dio bavi uvodnim zazivima; drugi ima za motto: »P a s s i o C h r i s t i« a posljednji nosi natpis: »J u b e m e v e n i r e a d t e.«

2. Od str. 13. do 43. pisac tumači t. zv. prethodne bilješke (annotationes), koje imaju i davaocu duhovnih vježba i samom egzercitantu pružiti neku uputu i pomoć, kako će lakše doći do svrhe ili duhovne obnove svoje. Ignacije na dva mjesta razlaže ukratko, što su duhovne vježbe i čemu služe: u prvoj bilješci i odmah iza posljednje (20.) bilješke prije t. zv. pretpostavke, da će svaki dobri kršćanin pripravan biti dobro shvatiti riječi svoga bližnjega. O. Przywara veoma zgodno osvjetljuje riječi prve anotacije o tjelesnim vježbama hodanja, šetanja, trčanja vožnjem smučara ili skijaša. Početnik u tom umijeću nema još dovoljne praktične uvidavnosti, da uzmogne vješto baratati skijaškim halatom. Stoga treba, da se najprije vježba u pojedinim kretanjima, i dok nema općega pregleda, dok nije dovoljno proživio sve ove kretnje te mu postanu posve mehanične, nevjest je i nespretn. Kod izučenog skijaša pogled ne počiva više na pojedinim vježbama, nego on gleda na cilj; on vidi vježbalište i prema kraju određuje kako će se vozati.

Slično kaže i sv. Ignacije i po njemu Przywara: Pod imenom duhovnih vježba shvaćam svaki način ispitivanja savjesti, razmatranja, kon-

templacije, usmene i nutarnje molitve i sličnog zanimanja za duhovne stvari. Kao što su dakle hodanje, šetanje, trčanje... tjelesne vježbe, tako također nosi ime duhovnih vježba svaki način, kojim se duša pripravlja i raspolaže, da odstrani sve neuredne sklonosti i da iza toga potraži i nade volju Božju takvim uređivanjem svoga života koje smjera na spasenje duše. I ostale su bilješke suvislo razložene.

3. O temeljnoj istini raspravlja pisac na str. 47. do str. 138. Pri koncu toga komentara poređuje taj temeljni princip i ravnodušnost prema stvorovima sa trećim stepenom poniznosti i veli: »Upravo time, što ovaj treći stepen znači učestvovanje kod silaženja božanskog veličanstva u jaram sa stvorovima i između te ispod stvorova, od povezanosti »podjarmljenog roba« do poraza u prazninu (Fil. 2, 7), — znači također saučešće kod poklanjanja ljubavi, koja je Bog, u koliko se ona približuje do stalnog prebivanja i surađivanja u nama te je konačno kao sunce u nama, zrakama, i kao vrelo u nama, vodama. Tako je otajstvo između Boga i ljudi i svijeta ovo jedinstvo poniznosti i ljubavi: time što se poniznost rasipa preko ulice, dok se ne pričinii kao nekorisna i luda, ljubav prodire kroz vasionu, dok ne postane sunce njezinih zraka i vrelo njezinih voda« (str. 137—138).

4. Natuknimo samo još sadržaj prvoga tjedna koji odgovara putu očišćenja i kojim se svršava građa ovog prvoga sveska (10. bilješka). Prema 18. bilješci obuhvaća taj dio posebni ispit (savjesti), onda i opći ispit i u vezi s njime (prvi) način molenja o zapovijedima, o smrtnim grijesima... kao i preporuku česte ispovijedi i pričesti. Bilješka 19. spominje kao sadržaj prvog tjedna na prvome mjestu princip i temelj, iza toga meditaciju o prvom, drugom i trećem grijehu, onda meditaciju o procesu grijeha (de peccatis propriis) i konačno meditaciju o kaznama, kakve zaslužuju grijesi. Kao nužni dodatak za primaoca (egzercitanta) služe još prema 8. i 9. bilješci pravila prvoga tjedna o pokretima duhova uz primjedbu o generalnoj ispovijedi (iza općeg ispita), koja se bolje obavlja odmah iza vježba prvoga tjedna (str. 141).

Opširnija će ocjena zgodno slijediti, kad se trećim sveskom dovrši čitavo djelo. Dvoje već sada dosta jasno proizlazi iz ovog površnog i nepotpunog pregleda: 1. Autor se svuda što točnije drži teksta i metode svetog začetnika duhovnih vježba, odričući se također svake amplifikacije, koja se ne oslanja na tekst i na riječ Božju. 2. U ovom prvom svesku O. Przywara počeo nam je otvarati novi zlatni rudokop. Uz jedini uvjet da nam on sam pomogne do lakšeg razumijevanja težih osebina svoga sloga, omogućit će nam da sve dublje prodiremo u pravi smisao egzercicija svetog Ignacije i da se još bolje okoristimo njihovim neiscrpljivim bogatstvom.

I. P. Bock D. I.

Wagnereck P. H.: S. Aurelii Augustini confessionum libri XIII, cum notis, editio VIII, 12°, str. XIII + 586, Lit. 7. — Casa editrice Marietti, Torino.

Uvijek suvremeno Augustinovo djelo »Ispovijesti« izdala je nakladna knjižara Marietti po osmi put na finom papiru, u vrlo zgodnom formatu